

Міністерство освіти і науки України
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
Факультет суспільних наук
Кафедра філософії

Навчально-методична серія
«КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ»

Оксана Матвієнко

ЕКОЛОГІЧНА ФІЛОСОФІЯ І ЕКОГУМАНІЗМ
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
(для студентів за спеціальністю
033 «Філософія»)

Ужгород – 2020

Матвієнко О. Екологічна філософія і екогуманізм: навчально-методичні рекомендації (для студентів за спеціальністю 033 «Філософія») / Оксана Матвієнко; Навчально-методична серія «КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ»; [Ужгород. нац. ун-т; Ф-т сусп. наук; каф. філософії]. – Ужгород: В-тво УжНУ «Говерла». 2020. – 30 с.

Розробники:

Матвієнко Оксана Іванівна, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії факультету суспільних наук УжНУ

Рецензенти:

Хоменко Тетяна Іванівна, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії факультету суспільних наук УжНУ.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри філософії факультету суспільних наук ДВНЗ «Ужгородський національний університет», протокол № 2 від 24 вересня 2020 року.

Схвалено методичною комісією факультету суспільних наук ДВНЗ «Ужгородський національний університет», протокол №1 від 17 вересня 2020 року.

Навчально-методична серія «КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ»
(створена рішенням кафедри філософії факультету суспільних наук ДВНЗ «Ужгородський національний університет», протокол №2 від 24 вересня 2020 року)

ЗМІСТ

МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	4
ОПИС ТА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	6
СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	7
ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	8
ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ТА РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	13
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ	18
ПЕРЕЛІК ЗАВДАНЬ НА МОДУЛЬНІ КОНТРОЛЬНІ РОБОТИ.....	20
ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ	24
МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ.....	27
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	29

МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «Екологічна філософія і екогуманізм» є підвищення екологічної грамотності та формування екологічної свідомості й екологічного мислення здобувачів, втілення системних уявлень про тісні зв'язки в системі відношень “людина-світ” у діяльність майбутніх спеціалістів.

Подолання екологічної кризи залежить від трансформації способу буття людей. Проблеми екогуманізму, екології, екополітики, біоетики складають значну частину нових перспективних напрямків досліджень – глобалістики та практичної філософії. Відповіді на питання, які стоять перед екологічною філософією, стосуються кожного члена суспільства. Від нинішнього покоління залежить науковий і філософський пошук нових засад діяльності людини в природі, відповідальність за збереження довкілля.

Молоді спеціалісти повинні свідомо оцінювати всі багатосторонні зв'язки між природою, суспільством і людиною, враховувати і прогнозувати віддалені наслідки їх порушення. Вивчення курсу дозволить застосовувати набуті еколого-гуманістичні знання в майбутній професійній діяльності, роботі з інформацією про стан екологічної безпеки, сприятиме вихованню соціально-екологічної культури та поведінки кожного члена суспільства, усвідомленій участі в прийнятті та реалізації рішень щодо впливу на довкілля і запобігання його можливих негативних наслідків.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню в здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК1. Вміння виявляти, окреслювати та вирішувати проблеми, що передбачає здатність як до нестандартного розв'язання задач, так і до розв'язання нетипових задач.

ЗК3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність), що передбачає самостійність міркувань та умовиводів, навички інтелектуального пошуку, залучення нестандартних смислів, зокрема з іншої предметної області.

ЗК4. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК6. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей діяльності), що передбачає вміння аргументовано викласти власну експертну позицію, володіння формами публічного мовлення, засобами та стратегіями інтелектуальної полеміки.

ЗК7. Здатність працювати в команді, що передбачає здатність до міжособистісної комунікації, емоційної стабільності, а також вміння долати комунікаційні напруження та конфліктні ситуації.

Фахові компетентності (ФК):

ФК1. Знання теоретичних основ філософської науки і суміжних галузей гуманітаристики та суспільних наук.

ФК2. Володіння спеціалізованими знаннями в межах певної філософської

проблематики, системну обізнаність з відповідною спеціальною літературою.

ФК3. Навички фахового сприйняття результатів історико-філософського аналізу та інтерпретації творів, ідей і процесів філософської традиції та використання історико-філософської спадщини в осмисленні та розв'язанні власних дослідницьких проблем.

ФК5. Розуміння зв'язків спеціалізації не лише з іншими напрямками філософського дискурсу, а й з різними інтелектуальними й гуманітарними практиками.

ФК6. Навички застосування аналітичного методу в оцінці сучасних суспільних процесів.

ФК7. Навички критичної роботи з текстами, знання принципів та закономірностей їх інтерпретації, опанування методологією герменевтики.

ФК10. Вміння розробляти соціально-гуманітарні проекти на основі використання спеціальних філософських методів.

ФК14. Здатність фахово прогнозувати розвиток процесів у соціально-гуманітарних сферах з урахуванням регіонального фактору.

ОПИС ТА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120	1-й	1-й
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 5	1-й	1-й
	Лекції:	
	20 год.	14 год.
	Практичні (семінарські):	
	26 год.	
Вид підсумкового контролю: іспит	Лабораторні:	
	0 год.	
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
	74 год.	106 год.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: денна					
	Усього	У тому числі				
		лекції	практичні	лабораторні	індивідуальні на робота	самостійна робота
Модуль 1 Людина і природа: філософсько-екологічний вимір.						
Тема 1. Основні методологічні аспекти екологічної філософії та екогуманізму.						
Тема 2. Взаємодія суспільства та природи в їхньому історичному розвитку.						
Тема 3. Природа як об'єкт пізнання. Відношення „Людина – природа” та його форми.						
Тема 4. Проблема майбутнього системи «суспільство-природа» в теоріях суспільного розвитку.						
Тема 5. Природа як цінність. Етичні засади ставлення людини до природи.						
Тема 6. Філософсько-світоглядні аспекти екологічної свідомості, виховання і культури.						
<i>Модульна контрольна робота</i>						
<i>Разом за модуль</i>						
Модуль 2. Історико-філософські концепції сприйняття людиною природи та проблема вирішення екологічних проблем на сучасному етапі						
Тема 7. Концепція ноосфери та її сучасний розвиток.						
Тема 8. Антропоцентризм і біоцентризм.						
Тема 9. Екоцентризм, натуралізм і етика живого.						
Тема 10. Екологічна криза та шляхи її подолання.						
Тема 11. Місце екологічних проблем серед глобальних проблем людства.						
Тема 12. Духовне відродження і моральне очищення як основні фактори гармонізації людини з природою та виходу людства з екологічної кризи.						
<i>Модульна контрольна робота</i>						
<i>Разом за модуль</i>						
Разом						

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1. Людина і природа: філософсько-екологічний вимір.

Тема 1. Основні методологічні аспекти екологічної філософії та екогуманізму.

Вступ до курсу. Предмет і завдання. Сучасна екологічна філософія та екогуманізм як інтегративна наука. Проблематика та основні поняття екологічної філософії. Об'єкт, предмет, методи, основні етапи розвитку. Екологічна філософія та екогуманізм як наука та її роль у сучасному суспільстві. Становлення теоретичних основ екологічної філософії. Г.І. Швєбс про нову екологічну політику. Екологічна філософія і екогуманізм як науково-філософський вектор, який необхідно "вмонтувати" у свідомість сучасної людини, аби уникнути її деградації і деградації самої цивілізації. Важливість визначення екологічної філософії і екогуманізму як дисципліни, що формує в сучасної людини усвідомлення того, що в основі людського життя повинні лежати принципи екологічного імперативу та верховенство світоглядно-екологічних цінностей. Екогуманізм як нова філософія життя.

Тема 2. Взаємодія суспільства та природи в їхньому історичному розвитку.

Особливості взаємодії суспільства та природи в сучасних умовах. Принципи взаємодії суспільства та природи. Роль філософії у структурі сучасного знання. Категорії філософії та природничих наук. Науково-філософський аспект проблеми взаємодії суспільства і природи. Філософія – основа світогляду. В.Вернадський і його уявлення про науковий світогляд. Екологізація наукового знання – як форма синтезу результатів досліджень. Збалансований розвиток – новий етап взаємодії суспільства та природи. Соціум як унікальний феномен у світовому просторі. Принцип соціально-історичного еволюціонізму. Концепція природознавчого космізму.

Тема 3. Природа як об'єкт пізнання. Відношення „Людина – природа” та його форми.

Діалектика пізнавального освоєння природи. Емпіричне, теоретичне і методичне як основні шаблі пізнавального освоєння природи. Факт, проблема, гіпотеза, теорія, наукове відкриття – форми пізнання природи. Діалектика як метод побудови (викладу) системи науково-теоретичного знання про природу.

Практичне відношення людини до природи та його риси. Теоретичне (пізнавальне) відношення людини до природи та його риси. Поняттєво-діалектичне як синтез практичного і теоретичного відношень людини до природи. Людина як об'єкт досліджень, об'єкт пізнання і самопізнання. Людина як частина природи та її протилежність. Людина як об'єкт дослідження і як засіб управління й суб'єкт діяльності. Діяльнісний підхід. Історичні етапи розвитку взаємин людини та природи. Вплив довкілля на людину. Біосфера як область взаємодії суспільства та природи.

Тема 4. Проблема майбутнього системи «суспільство-природа» в теоріях суспільного розвитку.

Природа як сукупність об'єктивних умов існування людства. Людство і середовище його існування. Довкілля природне і антропне. Роль природного довкілля у формуванні етносу. Проблема екологічного етногенезу у філософії (Л.М.Гумільов, Л.І. Мечников). Народна екологічна культура. Антеїзм українського народу.

Футурологічні концепції екологічного напрямку (мальтузіанство, неомальтузіанство, екоалармізм, технооптимістична течія). Російський космізм. Ідеї видатних діячів російського космізму: В.Ф.Одоєвського, В.В.Доку чаєва, М.І.Умова, М.Ф.Федорова, К.Е.Ціолковського, М.Г.Холодного, О.Л.Чижевського. Антропологічна криза на зламі тисячоліть. Екологічний контекст фундаментальних проблем людства. Актуальність формування екологічної компетентності, екологічної свідомості людини XXI століття.

Тема 5. Природа як цінність. Етичні засади ставлення людини до природи.

Екологічна і глобальна етика. Біологічна етика в системі практичної філософії. Агресивно-споживчий та любовно-творчий типи особистості. Принципи нового гуманізму”(А. Печчеї). “Благоговіння перед життям” (А.Швейцер). Погляди Р.Атфілда, М.О.Бердяєва, Е.Калленбаха, Д.Чираса, Б.Коммонера, Ролстона III Холмса, А.Гора та ін. Олдо Леопольд: концепція етики Землі . «Біосферна етика» Ф.Я.Шипунова. Справедливість як рівність поколінь (Дж.Ролз).

Дискусія між антропоцентризмом та натуралізмом - вихід на проблему моральності. Моральний аспект взаємовідносин людини і природи. Природа як цінність. Антропоцентризм та біоцентризм. Проблема моральності в системі дискусії між антропоцентризмом і натуралізмом. На перетині між раціоналістичною регламентацією та ірраціональністю етичних переконань. Моральнісне ставлення до природного світу як визначний фактор розвинутої екологічної свідомості. Термін “біологічна етика”. Моральний вибір як серцевина етичної свідомості. Моральний вибір – це не одноразовий акт, а процес перманентний. Моральний вибір – це постійний пошук, сумніви, вічна боротьба з людиною собою. Моральність і прагнення до морального вдосконалення як необхідна умова для досягнення істини та добра у філософській традиції.

Тема 6. Філософсько-світоглядні аспекти екологічної свідомості, виховання і культури.

Екологічна освіта та виховання. Екологічна філософія. Інтеграція природничо-наукового та соціогуманітарного знання в формуванні екологічної свідомості. Концептуальні засади сучасного екологізму. Принципи екологічної освіти та виховання. Екологічна свідомість та екологічна культура. Екологічне мистецтво. Система екологічної освіти та екологічного виховання. Значення і роль екологічної компоненти в загальноосвітнянський процес. Вплив науки на формування свідомості через освітній процес. Екологічна освіта покликана формувати нове світобачення та новий спосіб життя людини третього тисячоліття, що включає в себе засади як раціонального природокористування,

так і ефективної соціальної практики в самому широкому розумінні цього терміну. Екологічна освіта: спрямування на асиміляцію й “переживання”. Завдання екологічної освіти. Завдання формування екологічної свідомості: генетичний зв'язок людини зі світом. Екологізація освіти. Синтез соціальних, природних та духовних факторів у сучасному житті людини. Формування екологічної свідомості. Необхідність створення науково-філософського підґрунтя (інтегрування в єдине концептуальне ціле здобутків природничонаукового та соціогуманітарного знання) для створення ефективних екологічних стратегій. Нова екологічна парадигма. Антропоморфна специфіка екологічного знання, де важливою є не просто інформація про стан навколишнього середовища, а й асиміляція екологічних істин індивідом. Нове бачення сутності пізнавального процесу. Актуалізація концепції “живого знання”, “нового натуралізму”, герменевтичного протиставлення знання й розуміння.

Модуль 2. Історико-філософські концепції сприйняття людиною природи та проблема вирішення екологічних проблем на сучасному етапі

Тема 7. Концепція ноосфери та її сучасний розвиток.

Вчення В.І.Вернадського про біосферу. Біосфера – глобальна екосистема. Антропогенний вплив на біосферу. Єдність живого і довкілля як онтологічна засада вчення про біосферу. Роль живої речовини у формуванні біосфери. Походження й еволюція біосфери. Людська діяльність як геологічна сила і чинник екологічних проблем К. Мак -Люен про “Глобальне селище”. Тейяр де Шарден “Феномен людини”. Ноосфера як “мисляча оболонка Землі”. Концепція ноосфери та її сучасний розвиток. В.І.Вернадський, М.М. Моїсеєв, А.Л. Яншин, М.Ф. Реймерс про ноосферу. Концепція Геї-Землі (Дж.Лавлок, Л.Маргуліс).

Тема 8. Антропоцентризм і біоцентризм. Антропоцентризм (людиноцентризм) як фундаментальний світоглядний орієнтир людського роду, переконання, що саме людина є центром і вищою метою світобудови. Всесвіт створений саме для людини і всі його фрагменти й процеси налаштовані для задоволення її потреб. Людство перед альтернативою: змінитися чи зникнути. Людина та ідея споживання та володіння. Біоцентризм як сприйняття усіх живих істот, усіх фрагментів системи Земля як таких, що мають цінність самі по собі незалежно від людських інтересів. Представники біоцентризму: ми живемо у світі взаємозалежних, конкуруючих один з одним організмів; наші моральні і політичні ідеали не можуть обмежуватися інтересами суспільства, яке мусить, нарешті, усвідомити проблему своєї відповідальності перед тваринами і рослинами.; не слід до людського суспільства застосовувати один спосіб пояснення, а до “недолюдського” – інший. Все, що існує в природі, має свою цінність і право на існування [Вернадский В.И. Размышления натуралиста].

Тема 9. Екоцентризм, натуралізм і етика живого.

О. Леопольд — основоположник екоцентризму. О.Леопольд про необхідність поширення морально-екологічних принципів від окремих живих істот до

екосистем. Уявлення про планету не як сировинну комору, а живе утворення. Натуралізм і екологічна культура: наголос на органічному поєднанні людини з природою й безпосередньо виходить на проблеми формування духовного світу людини, на комплекс проблем, які були раніше виключно компетенцією етики та естетики.

Етика живого як різновид натуралістичного фундаментального напрямку, ставка на природничі науки. Представники фундаментального напрямку етики: мораль як фундаментальна властивість живого; прагнення осмислення життя як природно-історичного феномену. Виведення моральнісного контексту з ідеї боротьби зі смертю.

Тема 10. Екологічна криза та шляхи її подолання.

Соціокультурні аспекти екологічної кризи. Філософія екологічної кризи. Причини розвитку екологічної кризи. Релігійні та культурні причини екологічної кризи. Феномен природокористування та екологічна свідомість. Наукові основи раціонального природокористування. Правові засади природокористування. Екологічні кризи та катастрофи антропогенного походження. Чорнобильська аварія. Сучасна екологічна ситуація в Україні. Глобальна екологічна криза та наука. Наукова та суспільна діяльність Римського клубу. А.Печчеї про шляхи вирішення глобальних проблем. Інвайронменталізм. Реформістський екологічний рух як сучасна трансформація концептуальних засад першої хвилі екологічної мобілізації, що відбулась завдяки значному розширенню проблемного спектру, залученню зацікавлених груп та урізноманітненням засобів суспільного впливу. Біореіоналізм як напрям радикального екологізму. Біорегіоналізм як сукупність філософських поглядів, де провідними є ідеї повернення до землі, перехід до екологічно прийнятних технологій, соціального анархізму та фемінізму. Розвиток тенденцій глобальної екологічної політики та політики розвитку. Глобальний соціальний контекст як багатомірний антропогенний універсалізм, що виник і еволюціонує як інтегральний продукт складних інтеракцій між національними державами, супернаціональними організаціями, транснаціональними корпораціями. Екологія та політика в контексті екологічної політики. Проблеми суспільної моралі. Стратегічні пріоритети політики збалансованого розвитку.

Тема 11. Місце екологічних проблем серед глобальних проблем людства.

Поняття та визначення глобальних проблем. Класифікація глобальних проблем. Глобальні проблеми людства. К.Лоренц про глобальні проблеми людства. Вплив глобалізації на процес формування еко - майбутнього. Екологічний тероризм. Біосферне мислення і його роль у вирішенні глобальних проблем. Діяльність Римського клубу, його роль у усвідомленні глобальних проблем сучасності. Вступ сучасної техногенної цивілізації в епоху планетарної кризи. Протистояння екологічній катастрофі як головна задача людства в XXI столітті. Обрання нового курсу еколого-економічного розвитку з опорою на екологічний імператив. Трансформування світу в контексті культурної революції. Духовні цінності в стратегії розвитку сучасної цивілізації. Вихід

людства на нову екологічну філософію (нову натурфілософію). Етапи розвитку міжнародного екологічного руху. Екологічна політика: співробітництво і боротьба. Національний шлях до еколого-збалансованого розвитку. Концептуальні засади сучасного екологізму. Міжнародні екологічні організації та програми. Міжнародні конференції ООН (Стокгольм, Ріо-де-Жанейро, Йоханесбург). Стратегія екорозвитку суспільства. Екологічна діяльність політичних партій. Екологічне інформаційне забезпечення. Міжнародне співробітництво України в галузі охорони довкілля. Національний шлях до еколого-збалансованого розвитку.

Тема 12. Духовне відродження і моральне очищення як основні фактори гармонізації людини з природою та виходу людства з екологічної кризи.

Актуальність духовного відродження загальнолюдських цінностей. Через моральне очищення — до гармонізації людини з навколишнім середовищем. Занепад природи і людини. Морально-естетичний світогляд — опора на реальні цінності культури. Актуальність питань екологічної культури та освіти на сучасному етапі. Загострення глобальної кризи цивілізації у зв'язку з падінням моральності і духовності людини. Глобальна конверсія свідомості людства як основна задача екологічної філософії, відведення людства від примату матеріальних цінностей до екологічних пріоритетів. Завдання формування нової науково-філософської моральності (домінування екологічних цінностей над принципом споживання). Формування екологічного світогляду (тобто перебудови людської психіки) через формування життєвої парадигми, зміни мислення, реформування старих і становлення нових духовних інститутів суспільства, культурної революції в людських якостях. Зміна ідеології як важливий процес, необхідний для виживання цивілізації.

ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ТА РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ТЕМА 1. Основні методологічні аспекти екологічної філософії та екогуманізму (2 год.)

1. Предмет, завдання, проблематика та основні поняття дисципліни.
2. Об'єкт, методи і основні етапи розвитку предмету.
3. Вихід людства на нову екологічну філософію (нову натурфілософію).
4. Концептуальні засади сучасного екологізму.
5. Екологічна складова нового гуманізму.
6. Екологічна філософія та екогуманізм як наука та її роль у сучасному суспільстві.

Рекомендована література

1. Гор А. Земля у рівновазі. Екологія і людський дух. К.6 Інтелсфера, 2001. – С.26
2. Людмила Рижак. Філософія як рефлексія духу. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. – 640с.
3. Причепій Е.М., Черній А.М. Філософія: Підручник. – К. Академвидав, 2008. – С. 9-12
4. Рижак Л. Філософія як рефлексія духу: навч. посіб. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. – 640 с.
5. Семенюк Е.П. Екологізація суспільства: соціальна роль та моделювання [Текст] : моногр. / Е.П. Семенюк, Т.В.Олянишен, В.М. Сеньківський, О.В. Мельников, Я.В. Котляревський ; МОН молодь спорту України. Нац. Лісотех. Ун-т України – Львів: Укр. Акдем друкарства, 2012. – 460 с.
6. Семенюк Е.П. Програма і плани семінарських занять з курсу «Філософські засади сталого розвитку. Львів ЛНУ -2000
7. Філософський енциклопедичний словник. К.: Абрис, 2002. С.410, 569- 570.
8. Фукуяма Ф. Великий крах. Людська природа і відновлення соціального порядку. –
9. Юрченко Л.Ш. Екологічна культура в контексті екологічної безпеки: Монографія. – К.: Вид. ПАРАПАН, 2008. – 296с.

ТЕМА 2. Взаємодія суспільства та природи в їхньому історичному розвитку (4 год.)

1. Науково-філософський аспект проблеми взаємодії суспільства і природи
2. Відношення „Людина – природа” та його форми
3. Принципи взаємодії суспільства та природи. Роль філософії у структурі сучасного знання.
4. Історичні етапи розвитку взаємин людини та природи.
5. Природа як об'єкт пізнання. Форми пізнання природи.
6. Сутність діалектики пізнавального освоєння природи.
7. Емпіричне, теоретичне і методичне як основні шаблі пізнавального освоєння природи.
8. Практичне відношення людини до природи та його риси. Теоретичне (пізнавальне) відношення людини до природи та його риси.

9. Особливості взаємодії суспільства та природи в сучасних умовах.

Рекомендована література

1. Гор А. Земля у рівновазі. Екологія і людський дух. К.6 Інтелсфера, 2001. – С.26
2. Людмила Рижак. Філософія як рефлексія духу. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. – 640с.
3. Причепій Е.М., Черній А.М. Філософія: Підручник. – К. Академвидав, 2008. – С. 9-12
4. Рижак Л. Філософія як рефлексія духу: навч. посіб. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. – 640 с.
5. Семенюк Е.П. Екологізація суспільства: соціальна роль та моделювання [Текст] : моногр. / Е.П. Семенюк, Т.В.Олянишен, В.М. Сеньківський, О.В. Мельников, Я.В. Котляревський ; МОН молодь спорту України. Нац. Лісотех. Ун-т України – Львів: Укр. Акедем друкарства, 2012. – 460 с.
6. Семенюк Е.П. Програма і плани семінарських занять з курсу «Філософські засади сталого розвитку. Львів ЛНУ -2000
7. Філософський енциклопедичний словник. К.: Абрис, 2002. С.410, 569- 570.
8. Фукуяма Ф. Великий крах. Людська природа і відновлення соціального порядку. –
9. Юрченко Л.Ш. Екологічна культура в контексті екологічної безпеки: Монографія. – К.: Вид. ПАРАПАН, 2008. – 296с.

ТЕМА 3. Природа як цінність (4 год.)

1. Етичні засади ставлення людини до природи.
2. Екологічна і глобальна етика.
3. Біологічна етика в системі екологічної філософії. Термін “біологічна етика”. «Біосферна етика» Ф.Я.Шипунова.
4. Антропоцентризм (людиноцентризм) як фундаментальний світоглядний орієнтир людства Біоцентризм.
5. Принципи нового гуманізму”(А. Печчеї).
6. “Благоговіння перед життям” (А.Швейцер).
7. О. Леопольд — основоположник екоцентризму. Олдо Леопольд: концепція етики Землі.
8. Натуралізм і етика живого. Інвайронменталізм. Реформістський екологічний рух.

Рекомендована література

1. Глобальные проблемы современности. – М.. Мисль, 1981.
2. Голубець М.А. Середовищезнавство (інвайронментологія). – Львів: Компанія „Манускрипт”, 2010. – 176 с
3. Гор А. Земля у рівновазі. Екологія і людський дух. К.6 Інтелсфера, 2001. – С.26
4. Кляйн Наомі Змінюється все. Капіталізм проти клімату / Пер. з англійської Дмитра Кожедуба. – К.: Наш Формат, 2016. – 480с.
5. Печчеї А. Человеческие качества / Пер. с англ.). – изд.2 – М.: Прогресс,1985.
6. Причепій Е.М., Черній А.М. Філософія: Підручник. – К. Академвидав, 2008. – С. 9-12

7. Семенюк Е.П. Програма і плани семінарських занять з курсу « Філософські засади сталого розвитку. Львів ЛНУ -2000
8. Філософський енциклопедичний словник. К.: Абрис, 2002. С.410, 569- 570.
9. Фукуяма Ф. Великий крах. Людська природа і відновлення соціального порядку. – Львів: Кальварія, 2005.- 380с.
10. Ю. Н. Харарі Людина розумна. Історія людства від минулого до майбутнього. – Харків: Вид-во «КСД». – 2016. – 544 с.

ТЕМА 4. Філософсько-світоглядні аспекти екологічної свідомості, виховання і культури (4 год.)

1. Екологічна свідомість та екологічна культура.
2. Завдання та принципи екологічної освіти та виховання. Екологізація освіти.
3. Значення і роль екологічної компоненти в освітньому процесі.
4. Формування екологічної свідомості. Антропоморфна специфіка екологічного знання
5. Актуалізація концепції “живого знання”, “нового натуралізму”, герменевтичного протиставлення знання й розуміння.
6. Моральні ставлення до природного світу як визначний фактор розвинутої екологічної свідомості.
7. Актуальність питань екологічної культури та освіти на сучасному етапі.

Рекомендована література

1. Гор А. Земля у рівновазі. Екологія і людський дух. К.6 Інтелсфера, 2001. – С.26
2. Кляйн Наомі Змінюється все. Капіталізм проти клімату / Пер. з англійської Дмитра Кожедуба. – К.: Наш Формат, 2016. – 480с.
3. Людмила Рижак. Філософія як рефлексія духу. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. – 640с.
4. Причепій Е.М., Черній А.М. Філософія: Підручник. – К. Академвидав, 2008. – С. 9-12
5. Семенюк Е.П. Програма і плани семінарських занять з курсу « Філософські засади сталого розвитку. Львів ЛНУ -2000
6. Філософський енциклопедичний словник. К.: Абрис, 2002. С.410, 569- 570.
7. Програма дій. Порядок денний на ХХІ ст. (Agenda 21). – К.: Інтелсфера, 2000. – 360 с.
8. Рижак Л. Філософія як рефлексія духу: навч. посіб. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. – 640 с.
9. Ю. Н. Харарі Людина розумна. Історія людства від минулого до майбутнього. – Харків: Вид-во «КСД». – 2016. – 544 с.
10. Юрченко Л.Ш. Екологічна культура в контексті екологічної безпеки: Монографія. – К.: Вид. ПАРАПАН, 2008. – 296с.

ТЕМА 5 . Проблема майбутнього системи «суспільство-природа» в теоріях суспільного розвитку (4 год.)

1. Природа як сукупність об'єктивних умов існування людства. Довкілля природне і антропо.
2. Єдність живого і довкілля як онтологічна засада вчення про біосферу

Антропогенний вплив на біосферу. Людство і середовище його існування.

3. Ноосфера як “мисляча оболонка Землі”. В.І.Вернадський, М.М. Моїсеєв, А.Л. Яншин, М.Ф. Реймерс про ноосферу.

4. Тейяр де Шарден “Феномен людини”.

5. Проблема екологічного етногенезу у філософії (Л.М.Гумільов, Л.І. Мечников).

6. Футурологічні концепції екологічного напрямку.

7. Російський космізм.

Рекомендована література

1. Гор А. Земля у рівновазі. Екологія і людський дух. К.6 Интелсфера, 2001. – С.26
2. Кляйн Наомі Змінюється все. Капіталізм проти клімату / Пер. з англійської Дмитра Кожедуба. – К.: Наш Формат, 2016. – 480с.
3. Причепій Е.М., Черній А.М. Філософія: Підручник. – К. Академвидав, 2008. – С. 9-12
4. Семенюк Е.П. Програма і плани семінарських занять з курсу « Філософські засади сталого розвитку. Львів ЛНУ -2000
5. Філософський енциклопедичний словник. К.: Абрис, 2002. С.410, 569- 570.
6. Фукуяма Ф.Великий крах. Людська природа і відновлення соціального порядку. –Львів: Кальварія, 2005.- 380с.
7. Ю. Н. Харарі Людина розумна. Історія людства від минулого до майбутнього. – Харків: Вид-во «КСД». – 2016. – 544 с.

ТЕМА 6. Екологічна криза та шляхи її подолання (4 год.)

1. Соціокультурні аспекти, релігійні та культурні причини екологічної кризи.
2. Наукова та суспільна діяльність Римського клубу. А.Печчеї про шляхи вирішення глобальних проблем.
3. Місце екологічних проблем серед глобальних проблем людства. Специфіка та визначення глобальних проблем. Глобальні проблеми людства, їх класифікація.
4. Біосферне мислення і його роль у вирішенні глобальних проблем.
5. Вплив глобалізації на процес формування еко - майбутнього.
6. Екологічний контекст фундаментальних проблем людства.
7. Актуальність духовного відродження загальнолюдських цінностей.Через моральне очищення — до гармонізації людини з навколишнім середовищем.
8. Глобальна конверсія свідомості людства як основне завдання екологічної філософії та екогуманізму. Нова екологічна парадигма.

Рекомендована література

1. Глобальные проблемы современности. – М.. Мисль, 1981
2. Гор А. Земля у рівновазі. Екологія і людський дух. К.6 Интелсфера, 2001. – С.26
3. Гречко Т.К., Лісовський С.А. , Романюк С.А. , Руденко Л.Г. Публічне управління в забезпеченні сталого (збалансованого) розвитку: [навч. Посіб]/ Т.К.Гречко, С.А. Лісовський, С.А. Романюк, Л.Г. Руденко. – Херсон: Грінь Д.С., 2015. – 264 с
4. Дронова О.Л. Екологічна безпека. Фактори ризику техногенних надзвичайних ситуацій в Україні. / Інститут географії НАН України/. К.»Академперіодика»,2011 – 270с.

5. Людмила Рижак. Філософія як рефлексія духу. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. – 640с.
6. Марушевський Г.Б. Етика Збалансованого розвитку: Монографія. – Центр екологічної освіти та інформації, 2008. – 440с.
7. Причепій Е.М., Черній А.М. Філософія: Підручник. – К. Академвидав, 2008. – С. 9-12
8. Семенюк Е.П. Екологізація суспільства: соціальна роль та моделювання [Текст] : моногр. / Е.П. Семенюк, Т.В.Олянишен, В.М. Сеньківський, О.В. Мельников, Я.В. Котляревський ; МОН молодь спорту України. Нац. Лісотех. Ун-т України – Львів: Укр. Акдем друкарства, 2012. – 460 с.
9. Семенюк Е.П. Програма і плани семінарських занять з курсу « Філософські засади сталого розвитку. Львів ЛНУ -2000
- 10.Фукуяма Ф.Великий крах. Людська природа і відновлення соціального порядку. –Львів: Кальварія, 2005.- 380с.
- 11.Ю. Н. Харарі Людина розумна. Історія людства від минулого до майбутнього. – Харків: Вид-во «КСД». – 2016. – 544 с.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Самостійна робота є основним засобом засвоєння студентом навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять, без участі викладача. Зміст самостійної роботи з предмету «Екологічна філософія і екогуманізм» визначається типовою навчальною програмою дисципліни та методичними рекомендаціями викладача.

Самостійна робота поділяється на аудиторну і позааудиторну.

Аудиторна самостійна робота реалізується під час читання лекцій і практичних занять, проведення консультацій та ін.

Самостійна робота студентів над навчальним матеріалом програми курсу, що не виноситься на розгляд під час лекційних і практичних занять (позааудиторна самостійна робота), має на меті сформувати вміння самостійно працювати над рекомендованою літературою та відповідати на поставлені в аудиторіях питання.

До основних видів позааудиторної самостійної роботи студентів належить виконання двох видів робіт:

- 1) підготовка есе та рефератів із заданих тем;
- 2) розробка електронних презентацій з обраної тематики.

Орієнтовний перелік тем для розробки презентацій та написання есе й рефератів:

1. Філософія природи, її предмет та об'єкт
2. Філософія природи (натурфілософія) в її історичній генезі
3. Філософія «природи» в системі філософії природи
4. Проблема відчуження природи та його зняття
5. Практичне відношення до природи та його зняття
6. Етика природи та її витoki.
7. Розвиток як філософська категорія.
8. Концептуальні параметри екологізму
9. Діалектика як метод побудови системи науково – теоретичного знання про природу
10. Природа як система ступенів
11. Теоретичне відношення до природи та його риси
12. Зміст поняття потреби у філософській теорії
13. Еволюція категорії потреб у ході розвитку суспільства
14. Інформація як особливий ресурс розвитку.
15. Проблема «людина – світ» у контексті діалектики частин і цілого
16. Філософія природи в системі філософського знання
17. Види ресурсів та їх роль у розвитку суспільства
18. Методологічний рівень в дослідженні наукою природи
19. Виникнення глобальних проблем людства. Їх суть та зміст
20. Ідеї Г.Гегеля стосовно філософії природи (натурфілософії).
21. Природа людини та сфера розуму; антропосферні суперечності

22. Зміст категорії сталого розвитку суспільства
23. Космоцентризм, як визначеність античної філософії природи
24. Етика довкілля та її роль у вирішенні проблем сталого розвитку
25. Екологічна складова нового гуманізму.
26. Природа в системі естетичних та морально-етичних цінностей людства.
27. Сучасна наука про засоби оптимізації суспільного розвитку
28. Значення філософської методології у суспільній практиці
29. Постановка проблеми як ступінь пізнання природи
30. Глобалізація та перспективи сталого розвитку людства
31. Глобальні зміни біосфери та довкілля
32. Демографічні проблеми сучасності
33. Споживацтво – одна з причин зростання потреб та руйнації довкілля
34. Роль світової громадськості у вирішенні глобальних проблем
35. Соціоекологізація природокористування як умова збереження довкілля
36. Екологічний світогляд: витоки та проблеми формування
37. Соціально-екологічна відповідальність як складова екологічного світогляду
38. Роль природного довкілля в формуванні етносу
39. Роль рішень Орхутської Конвенції у формуванні екологічної інформації
40. До історії формування концепції сталого (збалансованого) розвитку. Мета й основні принципи сталого розвитку
41. Декларація Ріо-де-Жанейро по навколишньому середовищу і розвитку
42. Філософія управління екологічної безпеки
43. Сталий розвиток як екогуманістична перспектива людства
44. Довкілля як об'єкт естетичного відношення

Приставаючи до самостійної роботи, студентам необхідно:

– перевірити здобуті знання шляхом самоконтролю, відповідаючи на поставлені питання;

– виокремити ключові проблеми навчального матеріалу, що виноситься на самостійну роботу та опрацювати їх.

У процесі самостійної роботи студенти мають оволодіти вміннями та навичками:

організації самостійної навчальної діяльності;
роботи з довідковою літературою.

ПЕРЕЛІК ЗАВДАНЬ НА МОДУЛЬНІ КОНТРОЛЬНІ РОБОТИ

Методика модульного контролю знань студентів з навчальної дисципліни «Екологічна філософія і екогуманізм» включає проведення двох модульних контрольних робіт та підсумкового контролю в формі екзамену.

Модульна контрольна робота з навчальної дисципліни «Екологічна філософія і екогуманізм» передбачає декілька варіантів завдань з переліку теоретичних питань та тестових завдань. Кожен варіант складається викладачем вибірково з нижченаведених переліків теоретичних та тестових завдань.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ

ДЛЯ МОДУЛЬНОЇ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ № 1

1. Сучасна екологічна філософія та екогуманізм як інтегративна наука.
2. Проблематика та основні поняття екологічної філософії.
3. Екологічна філософія та екогуманізм як наука та її роль у сучасному суспільстві.
4. Становлення теоретичних основ екологічної філософії.
5. Г.І. Швєбс про нову екологічну політику.
6. Екологічна філософія і екогуманізм як науково-філософський вектор
7. Екогуманізм як нова філософія життя.
8. Особливості взаємодії суспільства та природи в сучасних умовах.
9. Принципи взаємодії суспільства та природи.
10. Науково-філософський аспект проблеми взаємодії суспільства і природи.
11. В. Вернадський і його уявлення про науковий світогляд.
12. Екологізація наукового знання – як форма синтезу результатів досліджень
13. Збалансований розвиток – новий етап взаємодії суспільства та природи.
14. Принцип соціально-історичного еволюціонізму.
15. Концепція природознавчого космізму.
Діалектика пізнавального освоєння природи.
17. Емпіричне, теоретичне і методичне як основні шаблі пізнавального освоєння природи.
18. Факт, проблема, гіпотеза, теорія, наукове відкриття – форми пізнання природи.
19. Діалектика як метод побудови (викладу) системи науково-теоретичного знання про природу.
20. Практичне відношення людини до природи та його риси.
21. Людина як об'єкт досліджень, об'єкт пізнання і самопізнання.
22. Людина як частина природи та її протилежність.
23. Людина як об'єкт дослідження і як засіб управління й суб'єкт діяльності.
24. Природа як сукупність об'єктивних умов існування людства.
25. Роль природного довкілля у формуванні етносу.
26. Проблема екологічного етногенезу у філософії (Л.М.Гумільов, Л.І. Мечников).
27. Народна екологічна культура.
28. Антеїзм українського народу.

29. Футурологічні концепції екологічного напрямку (мальтузіанство, неомальтузіанство, екоалармізм, технооптимістична течія).
30. Російський космізм.
31. Ідеї видатних діячів російського космізму: М.Ф.Федорова, К.Е.Ціолковського, О.Л.Чижевського та ін.
32. Екологічний контекст фундаментальних проблем людства.
33. Актуальність формування екологічної компетентності, екологічної свідомості людини XXI століття.
34. Екологічна і глобальна етика.
35. Біологічна етика в системі практичної філософії.
36. Принципи нового гуманізму” (А. Печчеї).
37. “Благоговіння перед життям” (А.Швейцер).
38. Погляди Р.Атфілда, М.О.Бердяєва, Е.Калленбаха, Д.Чираса, Б.Коммонера, Ролстона III Холмса, А.Гора та ін.
39. Олдо Леопольд: концепція етики Землі.
40. «Біосферна етика» Ф.Я.Шипунова.
41. Дискусія між антропоцентризмом та натуралізмом - вихід на проблему моральності.
42. Моральний аспект взаємовідносин людини і природи.
43. Природа як цінність.
44. Антропоцентризм та біоцентризм.
45. Проблема моральності в системі дискусії між антропоцентризмом і натуралізмом.
46. Моральнісне ставлення до природного світу як визначний фактор розвинутої екологічної свідомості.
Термін “біологічна етика”.
48. Моральний вибір як серцевина етичної свідомості.
49. Екологічна освіта та виховання.
50. Інтеграція природничо-наукового та соціогуманітарного знання в формуванні екологічної свідомості.
51. Концептуальні засади сучасного екологізму.
52. Принципи екологічної освіти та виховання.
53. Екологічна свідомість та екологічна культура.
54. Екологічне мистецтво.
55. Вплив науки на формування свідомості через освітній процес.
56. Екологічна освіта: спрямування на асиміляцію й “переживання”.
57. Завдання екологічної освіти
58. Екологізація освіти.
Екологічна освіта та виховання
60. Синтез соціальних, природних та духовних факторів у сучасному житті людини.
Нова екологічна парадигма.
62. Актуалізація концепції “живого знання”, “нового натуралізму”, герменевтичного протиставлення знання й розуміння.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ МОДУЛЬНОЇ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ № 2

1. Вчення В.І.Вернадського про біосферу.
2. Антропогенний вплив на біосферу.
3. Єдність живого і довкілля як онтологічна засада вчення про біосферу.
4. Людська діяльність як геологічна сила і чинник екологічних проблем К. Мак-Люен про “Глобальне селище”.
5. Тейяр де Шарден “Феномен людини”.
6. Ноосфера як “мисляча оболонка Землі”.
7. Концепція ноосфери та її сучасний розвиток.
8. Антропоцентризм (людиноцентризм) як фундаментальний світоглядний орієнтир людського роду.
9. Людина та ідея споживання та володіння.
Принципи і основні ідеї біоцентризму.
11. О.Леопольд про необхідність поширення морально-екологічних принципів від окремих живих істот до екосистем.
12. Натуралізм і екологічна культура: Етика живого як різновид натуралістичного фундаментального напрямку.
13. Соціокультурні аспекти екологічної кризи.
14. Причини розвитку екологічної кризи.
15. Релігійні та культурні причини екологічної кризи.
16. Феномен природокористування та екологічна свідомість.
17. Екологічні кризи та катастрофи антропогенного походження.
18. Глобальна екологічна криза та наука.
19. Наукова та суспільна діяльність Римського клубу.
20. А.Печчеї про шляхи вирішення глобальних проблем.
21. Інвайронменталізм.
22. Реформістський екологічний рух як сучасна трансформація концептуальних засад першої хвилі екологічної мобілізації
23. Біореоналізм як напрям радикального екологізму.
24. Розвиток тенденцій глобальної екологічної політики та політики розвитку
25. Глобальний соціальний контекст як багатомірний антропогенний універсалізм
26. Екологія та політика в контексті екологічної політики.
27. Проблеми суспільної моралі.
28. Стратегічні пріоритети політики збалансованого розвитку.
29. Поняття та визначення глобальних проблем.
30. К.Лоренц про глобальні проблеми людства.
31. Вплив глобалізації на процес формування еко - майбутнього.
32. Екологічний тероризм.
33. Біосферне мислення і його роль у вирішенні глобальних проблем.
34. Діяльність Римського клубу, його роль у усвідомленні глобальних проблем сучасності.
35. Протистояння екологічній катастрофі як головна задача людства в ХХІ

столітті.

- 36.Обрання нового курсу еколого-економічного розвитку з опорою на екологічний імператив.
- 37.Духовні цінності в стратегії розвитку сучасної цивілізації.
- 38.Вихід людства на нову екологічну філософію (нову натурфілософію).
- 39.Етапи розвитку міжнародного екологічного руху.
- 40.Екологічна політика: співробітництво і боротьба.
41. Національний шлях до еколого-збалансованого розвитку.
- 42.Концептуальні засади сучасного екологізму.
- 43.Екологічна діяльність політичних партій.
- 44.Екологічне інформаційне забезпечення
- 45.Національний шлях до еколого-збалансованого розвитку.
- 46.Актуальність духовного відродження загальнолюдських цінностей.
- 47.Морально-естетичний світогляд — опора на реальні цінності культури.
- 48.Актуальність питань екологічної культури та освіти на сучасному етапі.
- 49.Глобальна конверсія свідомості людства як основна задача екологічної філософії
- 50.Зміна ідеології як важливий процес, необхідний для виживання цивілізації.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Предмет, завдання, проблематика та основні поняття екологічної філософії і екогуманізму.
2. Об'єкт, методи і основні етапи розвитку дисципліни.
3. Основні методологічні аспекти екологічної філософії та екогуманізму
4. Взаємодія суспільства та природи в їхньому історичному розвитку
5. Природа як об'єкт пізнання.
6. Відношення „Людина – природа” та його форми
7. Проблема майбутнього системи «суспільство-природа» в теоріях суспільного розвитку
8. Природа як цінність.
9. Екогуманізм в контексті філософського знання
10. Етичні засади ставлення людини до природи
11. Філософсько-світоглядні аспекти екологічної свідомості, виховання і культури
12. Концепція ноосфери та її сучасний розвиток
13. Антропоцентризм і біоцентризм
14. Екоцентризм, натуралізм і етика живого
15. Екологічна криза та шляхи її подолання
16. Місце екологічних проблем серед глобальних проблем людства
17. Духовне відродження і моральне очищення як основні фактори гармонізації людини з природою та виходу людства з екологічної кризи.
18. Уявлення про нову екологічну філософію (нову натурфілософію).
19. Екологічна філософія та екогуманізм як наука та її роль у сучасному суспільстві.
20. Особливості взаємодії суспільства та природи в сучасних умовах.
21. Принципи взаємодії суспільства та природи. Роль філософії у структурі сучасного знання.
22. Науково-філософський аспект проблеми взаємодії суспільства і природи.
23. Сутність діалектики пізнавального освоєння природи.
24. Форми пізнання природи.
25. Емпіричне, теоретичне і методичне як основні щаблі пізнавального освоєння природи.
26. Практичне відношення людини до природи та його риси.
27. Теоретичне (пізнавальне) відношення людини до природи та його риси.
28. Філософія природи в системі філософського знання
29. Види ресурсів та їх роль у розвитку суспільства
30. Виникнення глобальних проблем людства. Їх суть та зміст
31. Ідеї Г.Гегеля стосовно філософії природи (натурфілософії).
32. Природа людини та сфера розуму; антропосферні суперечності
33. Людина як об'єкт досліджень, об'єкт пізнання і самопізнання.
34. Людина як об'єкт дослідження і як засіб управління й суб'єкт діяльності.
35. Історичні етапи розвитку взаємин людини та природи.
36. Природа як сукупність об'єктивних умов існування людства.
37. Людство і середовище його існування. Довкілля природне і антропо.

38. Роль природного довкілля у формуванні етносу.
39. Проблема екологічного етногенезу у філософії (Л.М.Гумільов, Л.І. Мечников).
40. Футурологічні концепції екологічного напрямку.
41. Російський космізм.
42. Етичні засади ставлення людини до природи.
43. Екологічна і глобальна етика.
44. Біологічна етика в системі екологічної філософії.
45. Принципи нового гуманізму”(А. Печчеї).
46. “Благоговіння перед життям” (А.Швейцер).
47. Погляди М.О.Бердяєва, Б.Коммонера, А.Гора та ін.в контексті екологічної проблематики.
48. Олдо Леопольд: концепція етики Землі.
49. О. Леопольд — основоположник екоцентризму.
50. Антропоцентризм (людиноцентризм) як фундаментальний світоглядний орієнтир людства
51. Натуралізм і етика живого.
52. Моральнісне ставлення до природного світу як визначний фактор розвинутої екологічної свідомості.
53. Людина та ідея споживання та володіння.
54. Роль екологічної освіти та виховання.
55. Концептуальні засади сучасного екологізму.
56. Принципи екологічної освіти та виховання.
57. Екологічна філософія.
58. Екологічна свідомість та екологічна культура.
59. Значення і роль екологічної компоненти в освітньому процесі.
60. Завдання екологічної освіти. Екологізація освіти.
61. Формування екологічної свідомості. Нова екологічна парадигма.
62. Антропоморфна специфіка екологічного знання
63. Актуалізація концепції “живого знання”, “нового натуралізму”, герменевтичнопротиставлення знання й розуміння.
64. Актуальність духовного відродження загальнолюдських цінностей.
65. Через моральне очищення — до гармонізації людини з навколишнім середовищем.
66. Морально-естетичний світогляд.
67. Актуальність питань екологічної культури та освіти на сучасному етапі.
68. Глобальна конверсія свідомості людства як основна задача екологічної філософії.
69. Формування екологічного світогляду та нової науково-філософської моральності.
70. Сутність вчення В.І.Вернадського про біосферу.
71. Антропогенний вплив на біосферу.
72. Єдність живого і довкілля як онтологічна засада вчення про біосферу.
73. Людська діяльність як геологічна сила і чинник екологічних проблем.
74. Тейяр де Шарден “Феномен людини”.

75. Ноосфера як “мисляча оболонка Землі”.
76. В.І.Вернадський, М.М. Моїсеєв, про ноосферу.
77. Концепція ноосфери та її сучасний розвиток.
78. В.Вернадський і його уявлення про науковий світогляд.
79. Екологізація наукового знання.
80. Принцип соціально-історичного еволюціонізму.
81. Концепція природознавчого космізму.
82. Соціокультурні аспекти екологічної кризи.
83. Філософія екологічної кризи.
84. Причини розвитку екологічної кризи.
85. Релігійні та культурні причини екологічної кризи.
86. Феномен природокористування та екологічна свідомість.
87. Наукова та суспільна діяльність Римського клубу.
88. А.Печчеї про шляхи вирішення глобальних проблем.
89. Інвайронменталізм.
90. Реформістський екологічний рух.
91. Розвиток тенденцій глобальної екологічної політики та політики розвитку.
92. Специфіка та визначення глобальних проблем.
93. Глобальні проблеми людства, їх класифікація.
94. К.Лоренц про глобальні проблеми людства
95. Вплив глобалізації на процес формування еко - майбутнього.
96. Екологічний тероризм.
97. Біосферне мислення і його роль у вирішенні глобальних проблем.
98. Духовні цінності в стратегії розвитку сучасної цивілізації.
99. Концептуальні засади сучасного екологізму.
100. Стратегія екорозвитку суспільства.
101. Екологічний контекст фундаментальних проблем людства.
102. Актуальність формування екологічної компетентності, екологічної свідомості людини ХХІ століття.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання знань студентів здійснюється відповідно до положень «Про організацію освітнього процесу в Державному вищому навчальному закладі «Ужгородський національний університет»» (пп. 5.2, 5.3), «Про порядок та методичку проведення семестрових (курсівих) екзаменів і заліків в Ужгородському національному університеті» затверджених наказом ректора ДВНЗ «УжНУ» № 698/01-17 від 08.05.2015 р. та «Про оцінювання навчальних досягнень студентів ДВНЗ «УжНУ» за кредитно-модульною системою» затвердженого наказом ректора ДВНЗ «УжНУ» № 503/01-17 від 03.03.2015 р. (п.2.2).

Перевірка рівня навчальних досягнень студентів з дисципліни «Екологічна філософія і екогуманізм» здійснюється на основі результатів модульних та підсумкового (іспит) контролів.

Для оцінювання знань студентів будуть використані наступні групи методів контролю:

Методи усного контролю (відповідь студента на окреме питання теми у індивідуальній та фронтальній формах та на екзамені; бесіда під час роз'яснення проблемного питання; захист презентації або реферату чи есе).

Письмовий контроль (виконання тестових завдань та індивідуальної роботи; поточна контрольна робота, модульна контрольна робота).

Модульний контроль складається з поточного контролю та модульного контрольного оцінювання. Упродовж кожного семестру проводяться два модульні контролі, обов'язкові для всіх студентів. Модульний контроль (МК) № 1 включає навчальний матеріал змістового модуля 1 (теми 1-6), а модульний контроль (МК) № 2 – навчальний матеріал змістового модуля 2 (теми 7-12).

Поточний контроль знань здійснюється за складовими: перевірка знань студента на практичних заняттях і контроль за виконанням індивідуальних завдань та самостійної роботи.

Формами та засобами контролю є:

- письмова контрольна робота (відповіді на питання лекційного курсу, вирішення завдань, вправ тощо);
- тестування знань студентів із певного модуля лекційного курсу;
- усне опитування;
- виступ на семінарських заняттях (із рефератом, доповіддю, у дискусії тощо);
- написання есе;
- аналіз першоджерел;
- захист індивідуального завдання;
- виконання домашнього завдання;
- модульний контроль;
- екзамен.

Максимальна оцінка поточного контролю становить 50 балів.

Модульне контрольне оцінювання (МКО) проводиться в письмовій формі, у термін визначений розкладом. Завдання для МКО включає три теоретичні питання (кожне оцінюється max 15 балів). Максимальна кількість балів за МКО

– 50.

Сумарна кількість балів модульного контролю визначається як середнє арифметичне балів за два модулі і складає максимум 100.

Підсумковий контроль (залік) проводиться у відповідності до розкладу заліково-екзаменаційної сесії, в усній формі.

Підсумковий контроль проводиться за навчальним матеріалом, визначеним цією робочою навчальною програмою у повному обсязі.

Максимальна оцінка з підсумкового (семестрового) контролю становить 100 балів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Булатов М.А. Немецкая классическая философия. В 2-х частях. Часть 11. Гегель. Фейербах. – К.: Стилос, 2006. – С.251 – 275.
2. Булатов М.А. Немецкая классическая философия. Часть 1. Кант. Фихте. Шелинг. С. 43-54, 284 -302.
3. Василь Лисий. Гегель та проблема розуміння діалектики як синтезу теоретичного і практичного // Вісник Львівського університету. Серія : Філософські науки. 2003. Вип..5. – С. 9 -16, 122-126.
4. Гегель. Энциклопедия философских наук. Т.2. Философия природы. – М.: Мысль, 1975. – С. 7 -23.
5. Гор А. Земля у рівновазі. Екологія і людський дух. К.6 Інтелсфера, 2001. – С.26
6. Гречко Т.К., Лісовський С.А. , Романюк С.А. , Руденко Л.Г. Публічне управління в забезпеченні сталого (збалансованого) розвитку: [навч. Посіб] / Т.К.Гречко, С.А. Лісовський, С.А. Романюк, Л.Г. Руденко. – Херсон: Грінь Д.С., 2015. – 264 с
7. Дронова О.Л. Екологічна безпека. Фактори ризику техногенних надзвичайних ситуацій в Україні. / Інститут географії НАН України/ К.»Академперіодика»,2011 – 270с.
8. Кляйн Наомі Змінюється все. Капіталізм проти клімату / Пер. з англійської Дмитра Кожедуба. – К.: Наш Формат, 2016. – 480с.
9. Людмила Рижак. Філософія як рефлексія духу. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. – 640с.
10. Марушевський Г.Б. Етика Збалансованого розвитку: Монографія. – Центр екологічної освіти та інформації, 2008. – 440с.
11. Причепій Е.М., Черній А.М. Філософія: Підручник. – К. Академвидав, 2008. – С. 9-12
12. Семенюк Е.П. Екологізація суспільства: соціальна роль та моделювання [Текст] : моногр. / Е.П. Семенюк, Т.В.Олянишен, В.М. Сеньківський, О.В. Мельников, Я.В. Котляревський ; МОН молодь спорту України. Нац. Лісотех. Ун-т України – Львів: Укр. Академ друкарства, 2012. – 460 с.
13. Семенюк Е.П. Програма і плани семінарських занять з курсу « Філософські засади сталого розвитку. Львів ЛНУ -2000
14. Феномен соціоприродних систем. Світоглядно-методичні нариси. Монографія. – К. 6, 2009. – 284 с.
15. Філософський енциклопедичний словник. К.: Абрис, 2002. С.410, 569- 570.

Допоміжна література

1. Глобальные проблемы современности. – М.. Мысль, 1981.
2. Голубець М.А. Середовищезнавство (інвайронментологія). – Львів: Компанія „Манускрипт”, 2010. – 176 с.
3. Марушевський Г.Б. Етика збалансованого розвитку: монографія. – К.: Центр екологічної освіти та інформації, 2008. – 440 с.

4. Наукові основи сталого розвитку України // Вісник Національної Академії наук України. – 1998. - № 7 – 8. – С. 3-7
5. Печчеи А. Человеческие качества / Пер. с англ.). – изд.2 – М.: Прогресс,1985.
6. Програма дій. Порядок денний на ХХІ ст. (Agenda 21). – К.: Інтелсфера, 2000. – 360 с.
7. Рижак Л. Філософія як рефлексія духу: навч. посіб. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. – 640 с.
8. Руденко Л.Г. Тенденції взаємодії суспільства і природи та їх прояв на теренах України у ХХст. // Український географічний журнал. – 2008. - №1. – С.6-14.
9. Семенюк Е.П. Екологічна Конституція Землі: надія на завтрашній день планети [Текст] / Е.П.Семенюк // Філософські пошуки. – 2010. – Вип. ХХХ11. Філософія і наука за умов формування інформаційного суспільства. – С.20 -28.
- 10.Фукуяма Ф.Великий крах. Людська природа і відновлення соціального порядку. –Львів: Кальварія, 2005.- 380с.
- 11.Ю. Н. Харарі Людина розумна. Історія людства від минулого до майбутнього. – Харків: Вид-во «КСД». – 2016. – 544 с.
- 12.Юрченко Л.Ш. Екологічна культура в контексті екологічної безпеки: Монографія. – К.: Вид. ПАРАПАН, 2008. – 296с.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. <http://www.philsci.univ.kiev.ua/UKR/index.html> – сайт кафедри філософії та методології науки КНУ ім. Т. Шевченка.
2. <http://www.filosof.com.ua/> – сайт Інституту філософії ім. Г.С. Сковороди НАН України.
3. <http://sofy.kiev.ua> – сайт благодійної організації Центр практичної філософії. М. Київ.
4. Цілі сталого розвитку 2016-2030. United Nations Ukraine. [Електронний ресурс]. Режим доступу – <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku>
5. Всесвітня Хартія природи ООН; Міжнародний документ від 01.01.1982 Електронний ресурс [Режим доступу] <http://zakon2.Rada.Gov.Ua/lawsshow/995453>